

Målnummer: Ö1183-80 **Avdelning:**

Domsnummer: UÖ2546-81

Avgörandedatum: 1981-11-16

Rubrik: En företagare har överlämnat räkenskapsmaterial till en person som åtagit sig att såsom särskilt uppdrag sköta företagarens bokföring. Uppdragstagaren har ansetts inte äga retentionsrätt i materialet till säkerhet för sin arvodesfordran.

Lagrum: 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1)

Rättsfall:

REFERAT

A.L. hemställde hos LSt:n i Malmöhus län om handräckning för utfående av visst bokföringsunderlag för firman Takt & Ton, nämligen fem pärmar med verifikationsmaterial och en dagbok, från C.B.. A.L. uppgav att C.B. erhållit materialet för att upprätta löpande bokföring men att hon vägrat återlämna materialet under åberopande av retentionsrätt till säkerhet för sin arvodesfordran. A.L. gjorde gällande att någon retentionsrätt inte förelåg.

C.B. bestred ansökningen om handräckning och förklarade att hon ansåg sig ha retentionsrätt i handlingarna till dess yrkat arvode erlades av A.L..

LSt:n (förste länsassessorn Brumark) yttrade i beslut d 22 maj 1980: LSt:n finner inte att C.B. har någon laglig rätt att innehålla bokföringshandlingarna som säkerhet för sin fordran på A.L.. Genom sin vägran att utlämna handlingarna har C.B. själv tagit sig rätt.

LSt:n ålägger med stöd av 191 § UL C.B. att genast till A.L. utlämna de i bilaga upptagna bokföringshandlingarna.

Om C.B. inte efterkommer detta åläggande äger A.L. erhålla handräckning av vederbörande utmätningsman för handlingarnas utfående.

C.B. anförde besvär i HovR:n över Skåne och Blekinge och yrkade att HovR:n måtte ogilla ansökningen om handräckning.

A.L. bestred ändring.

HovR:n (hovrättslagmannen Elliot, hovrättsrådet Göransson samt hovrättsassessorerna Bergholtz och Waldemarson, referent) anförde i utslag d 16 sept 1980: C.B. får anses ha gjort sannolikt att sådana omständigheter föreligger att hon äger kvarhålla ifrågavarande handlingar till säkerhet för sin fordran. A.L:s ansökan kan därför icke handräckningsvis bifallas.

Med ändring av LSt:ns beslut ogillar HovR:n A.L:s talan.

A.L. anförde besvär och yrkade, att HD måtte fastställa LSt:ns beslut.

C.B. bestred ändring.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Stenudd, hemställde i betänkande, att HD måtte

meddela följande beslut: Skäl. A.L:s ansökan om handräckning avser fem pärmar med verifikationsmaterial och en dagbok vilka handlingar överlämnats till C.B. med anledning av henne meddelat bokföringsuppdrag.

C.B. har ej gjort sannolikt att hon äger rätt att kvarhålla ifrågavarande handlingar till säkerhet för sin uppgivna arvodesfordran. Genom sin vägran att utlämna handlingarna har C.B., såsom LSt:n funnit, själv tagit sig rätt. A.L:s ansökan om handräckning skall därför bifallas.

Slut. Med upphävande av HovR:ns utslag fastställer HD det slut LSt:ns beslut innehåller.

HD (JustR:n Hult, Ulveson, Erik Nyman, Vängby, referent, och Heuman) beslöt följande utslag:

Skäl. I flera fall har en borgenär rätt att till säkerhet för sin fordran kvarhålla sådan gäldenärens egendom som han har i sin besittning (retentionsrätt). Sedan gammalt har en hantverkare haft sådan rätt till saker som han efter beställning arbetat på för annans räkning. Denna hantverkarens rätt har genom lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats förstärkts så att den kommit att bli jämförlig med en panträtt. Lagbestämmelser om retentionsrätt finns i övrigt på skilda håll, t ex i 11 kap 3 § och 12 kap 8 § HB (låntagares respektive depositaries retentionsrätt) samt i 39, 74 och 87 §§ kommissionslagen (kommissionärs, handelsagents och handelsresandes rätt att innehålla prover, mönster och annat sådant som tillhör huvudmannen och inte är avsett till försäljning).

Frågan huruvida revisorer och liknande uppdragstagare har retentionsrätt i räkenskapsmaterial som överlämnats till dem för uppdragets fullgörande är inte besvarad i lag och inte heller slutligt löst i rättspraxis (jfr Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund 1971 s 48). I litteraturen har gjorts gällande att retentionsrätt bör kunna analogis medges i fall liknande dem som upptas i 1950 års lag samt i 11 kap 3 § och 12 kap 8 § HB, såsom när legotagare, mandatarie, fraktförare eller annan enligt avtal har fått annans egendom i sin besittning och förvärvat ett ersättningsanspråk på grund av egendomens vårdande, förvaring, reparation, transport e d. Därvid har dock ett förbehåll gjorts för det fallet att egendomen saknar bytesvärde. (Se Undén, Svensk sakrätt I. Lös egendom, 9 uppl 1974 s 239). Huruvida sådana analogier kan utsträckas också till fall av den art som är aktuell i målet har dragits i tvivelsmål av andra författare (se bl a en artikel av Walin i SRF-nytt, internt organ för Sveriges redovisningskonsulters förbund, 1975 s 155).

Om en näringsidkare har överlämnat räkenskapsmaterial till en revisor eller annan, kan han uppenbarligen ha ett mycket starkt behov av att snabbt återfå det - för att få en överblick över sin rörelse och för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt bokföringslagen och skattelagstiftningen. I motsvarande mån utgör ett kvarhållande av räkenskapsmaterialet ett kraftigt verkande påtryckningsmedel på näringsidkaren som kan föranleda honom att godta även oskäliga ersättningsanspråk. Även allmänna intressen talar för att en näringsidkare skall fritt kunna förfoga över sitt räkenskapsmaterial. Vidare bör beaktas att räkenskapsmaterialet inte har något försäljningsvärde och att uppdragstagaren kan säkerställa sina ersättningsanspråk på annat sätt, exempelvis genom att betinga sig förskott. På grund av det anförda framstår ett utövande av retentionsrätt i överlämnat räkenskapsmaterial som olämpligt och det bör inte komma i fråga att genom analogi från bestämmelser som de förut omnämnda medge sådan rätt.

Det bör tilläggas att andra överväganden gör sig gällande beträffande räkenskapsmaterial som upprättas av uppdragstagaren; som Walin påpekat torde det följa av allmänna principer om ömsesidigt förpliktande avtal att uppdragstagaren inte är skyldig att utan ersättning lämna ifrån sig sådant.

I förevarande fall avser A.L:s yrkande om handräckning fem pärmar med

verifikationsmaterial och en dagbok, vilka handlingar överlämnats till C.B. för att hon skulle upprätta löpande bokföring. C.B. har inte gjort gällande att handlingarna ens till någon del upprättats av henne. I enlighet med det förut anförda har C.B. inte rätt att kvarhålla handlingarna till säkerhet för sin arvodesfordran. Genom sin vägran att utlämna handlingarna har C.B. som LSt:n funnit, själv tagit sig rätt. A.L:s ansökan om handräckning skall därför bifallas.

Slut. Med upphävande av HovR:ns utslag fastställer HD det slut LSt:ns beslut innehåller.

Sökord: Bokföring; Retentionsrätt; Säkerhet; Arvode; Fordran; Handräckning

Litteratur:
